

Innhold

Forord	9
Kapittel 1	
Velferd til personer med utviklingshemming og føringer i Helsedirektoratets nasjonale veileder	11
<i>Erik Søndena</i>	
Samfunnsskapt helseforskjeller	11
Internasjonale føringer	13
Hvordan blir levekår til mennesker med utviklingshemming omtalt?	15
Veilederen og denne boka	22
Avslutning	23
Refleksjonsoppgave	23
Referanser	23
Kapittel 2	
Utviklingshemming og brukersamarbeid i kommunen og spesialisthelsetjenesten	25
<i>Trine Lise Bakken og Cato B. Ellingsen</i>	
Funksjonsevnekonvensjonen – et perspektivskifte	25
Samvalg og beslutningsstøtte	27
Samarbeid med tjenestebrukere i kommunen	29
Samarbeid med pasienter/brukere i spesialisthelsetjenesten	32
Avslutning	34
Referanser	34
Kapittel 3	
Om selvbestemmelse i dagliglivet og samtykke til helsehjelp	37
<i>Wenche Natland Dahlen</i>	
FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD)	38
Grunnlovsvernet	39
Dansk og svensk rett	39
Den enes rett er den andres plikt	40
Retten til selvbestemmelse fra barn til voksen	42
Opplæring og støtte i å ta valg	44
Nærmere om kravet til samtykkekompetanse	50
Kort om vergemål	52

Avslutning	52
Refleksjonsoppgaver	53
Referanser	53
Kapittel 4	
Utviklingshemming hos barn – forekomst, årsaker og medisinske undersøkelser	57
<i>Petter Strømme og Petra Aden</i>	
Sammendrag	57
Definisjoner og terminologi	58
Prevalens	58
Klinisk undersøkelse	60
Laboratorieundersøkelser	67
Avslutning	75
Referanser	88
Kapittel 5	
Familier med funksjonshemma barn – vanlige og uvanlige	93
<i>Jan Tøssebro</i>	
Bakgrunn og problemstilling	93
Familien – vanlig og uvanlig	95
Møtet med hjelpeapparatet – kampen mot hjelpeapparatet?	105
Avslutning	110
Refleksjonsoppgaver	112
Referanser	112
Kapittel 6	
Livskvalitet og levemåter i voksenlivet	114
<i>Veerle Garrels</i>	
På egne ben?	114
Fra «kvalitet i omsorgstjenester» til «livskvalitet»	116
Avslutning	133
Referanser	133
Kapittel 7	
Helsemessige forhold, fysisk helse – Tjenesteyterens rolle som tilrettelegger for nødvendige og forsvarlige helsetjenester til voksne og eldre med utviklingshemming	141
<i>Lene Kristiansen, Ellen Melbye Langballe og Marit Tveito</i>	
Fysiske helsetilstander og sykdommer blant voksne med utviklingshemming	142
Ivaretagelse av nødvendig og forsvarlig helseoppfølging	149
Helsekompetanse	151
Kommunikasjon i helseoppfølging	154
Hvordan observere fysiske helseendringer?	156
Retten til selvbestemmelse	160
Tilrettelegging for besøk hos lege eller andre helseinstanser	161

Noen samarbeidspartnere i helsesystemet	164
Avsluttende ord om tjenesteyterens rolle	165
Juridiske forhold ved helseoppfølging	166
Refleksjonsoppgave	167
Referanser	167
Kapittel 8	
Utviklingshemming og seksuell helse	172
<i>Bernt Barstad</i>	
Utviklingshemming	173
Språk	174
Empati	176
Læringsarenaer for seksualitet	177
Formell og uformell læring	178
Seksualvennlig miljø	179
Hva kan fagfolk gjøre?	182
Hva må læres?	184
Rollen som fortrolig	186
Sosiale media – internett	187
Forebygging av seksuelle overgrep	188
Avslutning	189
Refleksjonsoppgaver	189
Referanser	191
Kapittel 9	
Utviklingshemming og psykisk helse	192
<i>Trine Lise Bakken</i>	
Psykisk helse og utviklingshemming – et fagområde i utvikling	193
Kunnskapsgrunnlaget	193
Vanskelige følelser	195
Faktorer som påvirker psykisk helse	196
Utredning av psykisk lidelse hos personer med utviklingshemming	199
Behandling av angst- og belastningslidelser	201
Behandling av psykose og stemningslidelse	202
God og dårlig samhandling	204
Avslutning	205
Referanser	206
Kapittel 10	
Kommunikasjon hos mennesker med utviklingshemming	211
<i>Jørn Østvik</i>	
Kommunikasjonens inngripende funksjon	211
Typiske kommunikasjonsutfordringer	219
Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)	221
Refleksjonsoppgave	231
Referanser	231

Kapittel 11**Vold og overgrep i nære relasjoner mot mennesker med utviklingshemming** 236*Nina Christine Dahl*

Vold og overgrep som helseproblem	237
Rettssikkerhet	238
Lovbrudd mot personer med utviklingshemming	239
Kontakt med strafferettspleien	241
Vold fra partner – et problem også for utviklingshemmede	243
Konvensjoner og lovverk	244
Systematisk arbeid mot vold og overgrep	246
Avslutning	249
Refleksjonsoppgaver	249
Referanser	250

Kapittel 12**Forskning og kunnskapsutvikling** 253*Erik Søndena*

Helseforskning og utviklingshemming	254
Kunnskapsbasert praksis	255
Kunnskapsbasert praksis og utviklingshemming	261
Et internasjonalt forskerfellesskap – der norske fagmiljø deltar	262
Avslutning	268
Refleksjonsoppgave	268
Referanser	269

Forfattere 272**Stikkord** 275